

Бүгү чурттарның пролетарийлері, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 80 (10977)

1979 чылдың апрель 5, четверг

1925 чылда үндөлдөттүкчү

Өртүз 2 көп.

АПРЕЛЬ 21 - КОММУНИСТИК СУББОТНИК ХУНУ

«Тыва көдээ тудуг» трестин коллектив денини коммунист субботникти организаастыг эрттиреринге белеткен турар. Ол хүн көдээ тудугчуларын шүтүтү 2100 кижин ажалыч үнер болгаш боттарының күчү-биле 60,7 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылып бүүрүшкөн, беш чылдың фондузунче 7940 рубльди шилчилерин шийтергелер.

Трестин дөмдөр-бетон кылырлар аводунаа субботникче 130 киши ажалдап үнер. Ол хүн 39 кубометр бетон, 12 кубометр дөмдөр-бетон кылырларын пектерге кылып бүүрүшкөн. Нитиан-биле заводтун нолдотканы 5 муң рубльдин проекттин бүүрүшкөн болгаш 240 рубльди беш чылдың фондузунче шилчилер.

КМК-ларын тудугчулары коммунист субботник хунунда боттарының тудуг объекттеринге ажалдап үнер. № 62 КМК-дан 235 тудуг субботникте ажалдап болгаш 7,5 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылып бүүрүшкөн, беш чылдың фондузунче 300 рубльди шилчилер.

№ 585 КМК-ның тудугчулары ол хүн өң-не бөлүк бүүрүшкөн ажалдап болгаш 8 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылып бүүрүшкөн. Ажалдап кылган акшааында олар 770 рубльди беш чылдың фондузунче кырырлар.

Чаданада № 463 КМК-дан ол хүн 144 кижин субботникче ажалдап үнер болгаш 640 рубльди боттарының үчү кылыр беш чал фондузунче шилчилер.

№ 585 КМК-ның тудугчулары ол хүн өң-не бөлүк бүүрүшкөн ажалдап болгаш 8 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылып бүүрүшкөн. Ажалдап кылган акшааында олар 770 рубльди беш чылдың фондузунче кырырлар.

Чаданада № 463 КМК-дан ол хүн 144 кижин субботникче ажалдап үнер болгаш 640 рубльди боттарының үчү кылыр беш чал фондузунче шилчилер.

ХОЖУДАП ТУРАРЛАР ЧОК АЖЫЛДААР

Чокта чаа республиканың партия, совет, профсоюз болгаш комсомол организацияларын ажалдакчыларын, министрлериниң болгаш ведомстволарын удурткучуларын семинарларын СЭКП обкомунуң бюрокунуң шийтпир биле Хову-Ансынга эрттирген «Шын» солуга дыңаткан болгай. Аңа республиканың бүүрүлгө болгаш организация черлерингө ростовчуларын «Хожудап турарлар чок ажалдаар» дугайында эгелешкинин ажаллап, боттарының дугайында чууга болган.

Төп Комитетиниң чүүлүг деп көргөн ростовчуларын ол дуржулгазы бистиң республиканың ажалычын коллективтеринге калбаа-биле ажалдап турган турган дээр чүчү кылыр умурлуугу, ол үнелиг эгелешкинин амыдыралга боттарының кандыг-кандыг сорулганын шийттирлээр умурлуугу дээриниң дугайында ажал-херекчи, тодагай чууга Хову-Ансынга болган.

РОСТОВЧУЛААРНЫҢ ДУРЖУЛGAZYН ТЫВАНЫҢ БУДУРУМГЕЛЕРИНГЕ НЕПТЕРЕДИР

Советтик Тываның улус ажал-агыйынын болгаш кулагарының улам-ла хөгжү турарын бистер партиянын денини национал политика-нын чыгышында чокта боттарының дуржулгазын түңдөлдөткөнү дээр биле турар биле. Ол дугайы СЭКП ТК-ның болгаш ССР-ның Министрлер Чөвүлелиниң 1976 чылдың декабрь айда хүлээп алган «Тыва АССР-ниң бүүрүкчү күштерин улам ыңай комплекстиг хөгжүрүр талазы-биле хемчеглер дугайында» доктаалы база чуугаал турар.

Транспорт бүүрүлгелериниң болгаш организацияларын кол бүүрүлгө фондулары 1975 чылдың декабрында уур 18,6 хуу улгаткан. Тываның автотранспорт эргелелиниң бүүрүлгелериниң чүчүк сөөртүлгелериниң хемчегин 1975 чылдың-биле дөңсөөргө, барык 40 хуу, күш-ажылдың бүүрүкчүлүгү—18,4 хуу болган.

Нити продукция талазы-биле ийп айың планы бо чылдың 103,9 хуу, ону сайгарарының планы—103,3 күш-ажылдың бүүрүкчүлүгүн планы—104,1 хуу күүсеттинген. Чүчүк сайгарарының үүрүктен садар бараан саярылганын, амыдырал хандырылганын талазы-биле планнар база күүсеттинген. Ыңчалда-да ийп айың планын үлүстүрүң 12, салгыны—18, амыдырал хандырылганын—12 бүүрүлгелер күүсетин шыдааган. Ол ышкаш капитал тудуг талазы-биле план база күүсеттинген.

Республикада бүүрүлгө күчүлери долдур ажалла-вазын турар, фонд эгелешкен эвезең, дыка хай бүүрүлгө черлери күш-ажылдың бүүрүкчүлүгү белидериниң планын күүсеттинген турар. Уаустун калбак хергелелиниң бараанынын бүүрүлгө күчүлери болгаш ассортменттиниз калбарың талазы-биле бар аргаларын долдур-биле ажаллавайн турар, а бистиң бүүрүлгелериниң продукциянык шыраар ам-даа күчү.

Капитал тудугга кол фондурларын ажаллапта кырыр, капитал салымшыкларын ажаллап талазы-биле планнар ам-даа күүсеттинген турар. Акша-херекчини болгаш материалдыг кураанын ажаллап хай саннын тудугуларды сапарлап-чакыраан турар болгаш доостумуан тудугларын саны кызырылган. Автомобил, хем, агаар транспортунуң, харылзаанын, салгыныч, чоңуң амыдырал болгаш коммунал хандырылганын ажаллапта четтестер база дыка хай.

Акша-херекчи, материалдыг болгаш күш-ажылчы кураанын хемчеглерин камыг ажаллаары чөр болганында ам-даа ыяал-ла күүселер, хүл бүүрүлгө чүгула херек, коллектив бүүрүлгө, күш бүүрүлгө ажалычын шыгыны негелдеш болбай турарын айтыр херек.

Капитал тудугуна кол фондурларын ажаллапта кырыр, капитал салымшыкларын ажаллап талазы-биле планнар ам-даа күүсеттинген турар. Акша-херекчини болгаш материалдыг кураанын ажаллап хай саннын тудугуларды сапарлап-чакыраан турар болгаш доостумуан тудугларын саны кызырылган. Автомобил, хем, агаар транспортунуң, харылзаанын, салгыныч, чоңуң амыдырал болгаш коммунал хандырылганын ажаллапта четтестер база дыка хай.

Акша-херекчи, материалдыг болгаш күш-ажылчы кураанын хемчеглерин камыг ажаллаары чөр болганында ам-даа ыяал-ла күүселер, хүл бүүрүлгө чүгула херек, коллектив бүүрүлгө, күш бүүрүлгө ажалычын шыгыны негелдеш болбай турарын айтыр херек.

СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 ч.) Шлепугов шийткелдеринге болгаш аңа эл

Областа хожудап турар бүүрүлгө черлерин оша көдөткөнгө аң, мидин черлерге бөлүк партия ажалдакчылары, ажал-агыйыларын дуржулгазы умурлуугулар болган. Ындыг бөлүктөрүн дуураа-биле күш-ажылды организаастыг эргелелиниң ажалдап, саягы-турмушу бөлүктөр болгаш социалык тарыхтың дөңсөөгө бөлдер арталы болган.

Партия организацияларын хамыктын мурунда кадрларны белеткериңче болгаш бистиң бүүрүлгө күчүлериң салып, ажал-агыйың ажалдакчылары боттарының биле бидеткен турарын билдирип ол, оларын чуугадыкчы ажал-агыйың ажалдакчыларының негез турар.

Чал планнарның төлөлдөрүн партия организацияларын, район комитеттерин, район комитеттерин көргөн соода ам СЭКП обкомунуң ажалдап ажалың калдыкчыларын сайгарар. Ону чал бүүрүлгө сентябрь-октябрь айларында мичар кылып турар. Бисте ол ийле эвес: Күрүлгө—СЭКП обкомунуң калдыкчылары деп сөмөмү бүүрүлгө кылып турар болгай. Ыңчалга партия эге организацияларын планнаашкыга шуут кырышпай турар.

Республикада бүүрүлгө күчүлери долдур ажалла-вазын турар, фонд эгелешкен эвезең, дыка хай бүүрүлгө черлери күш-ажылдың бүүрүкчүлүгү белидериниң планын күүсеттинген турар.

Уаустун калбак хергелелиниң бараанынын бүүрүлгө күчүлери болгаш ассортменттиниз калбарың талазы-биле бар аргаларын долдур-биле ажаллавайн турар, а бистиң бүүрүлгелериниң продукциянык шыраар ам-даа күчү.

Капитал тудугга кол фондурларын ажаллапта кырыр, капитал салымшыкларын ажаллап талазы-биле планнар ам-даа күүсеттинген турар.

Акша-херекчи, материалдыг болгаш күш-ажылчы кураанын хемчеглерин камыг ажаллаары чөр болганында ам-даа ыяал-ла күүселер, хүл бүүрүлгө чүгула херек, коллектив бүүрүлгө, күш бүүрүлгө ажалычын шыгыны негелдеш болбай турарын айтыр херек.

СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 ч.) Шлепугов шийткелдеринге болгаш аңа эл

УШ КАТАП УЛГАТКАН

ФРУНЗЕ. Киргизияның эртемдериниң чогадып кылган университетин бүүрүлгө эртемдериниң ачысында БАМ-ның тудугчуларының күш-ажылның бүүрүкчүлүгү үш каттап улгаткан. «Аскаат» («Хая үттээр») деп тусий атыг күчүлүг машина даг орунтарының, төмөндөрдүн, элентри дамчыдылганын шугумнарын тудугчуларының ынаыштыг дуулаачы болу берген. Ол болза эртемниң ажалдап кылышкынын бүүрүлгөгө чедишкениң непертерениң чижентериниң чүгө бирээзи болур. Ол дугайын Кыргыз ССР-ниң Эртемдер академиясы чылда болур нити хуралында дыңаткан. 1978 чылда улус ажал-агыйыңа республиканың институттарынга чогадып кылган алаан ажал эртем амыдыларын непертерин тараткан. (СЭТА).

ЭЭЛЧЕГДЕ—БАМ-НЫҢ КУР ЧЕРИ

Кур-чержи удуз болушкунуң 25 чылын Бурят АССР калбаа-биле демделген. Апрель 3-те Улан-Удэе өйдөйге тураскааткан байыртгы худал болган, партия обкомунун секретары В. Ф. Лысов аңа илеткел кылган. Эртек черин беш чыл дургузуда автономлук республиканың тарылга шөдү ийи каттап улгаткан болган ам миллион гектар ашкан деп, ол демделген. Кевиртен черлериниң шөдү үш каттап өскөн. Ол чорук тараанын нити чымылдын беш ачыл каттап көүдөдир артыг тараажыларга берген. Малдын чөм-сугуру быжыккан.

Дүүн Кызылга

УЕНИ МУРНААН

Шынарның болгаш ажалыч чоруктуң беш чылдында планнын оналдарын хуусаа бетинде чедишкениң күүседир дээр социалык чарыш Кызылдың бүүрүлгелериниң, оң ажалычын, оң арамды калбарган. Оң түңдөлдө планнын оналдарын хуусаа бетинде күүсеткелден колдөткөндө, ажалычын хөй-биле өлөсөп турар.

Календарла оңу беш чылдың дөртү чымың бирги квартал чач төнгөн. Боттарының күш-ажалы-биле үени мурнап турар мурнакчыларын саны Кызылда хүндө хүчө көндөрдө. Оларын бирээниң «Росводнеполь» дөмдөр-бетон кылырлар заводунун арматуриниң, хоорай Советиниң депутаты О. А. Роголева хамар-аыр.

Ольга Афанасьевна оңу беш чылдың дургузунда 250,6 тонна арматура кылырларын бүүрүлгө үндүрүп турган. Ол планын беш чылдың эгелелинде бүрүн күүседир. Дүүн О. А. Роголева беш чал планында немей 20 тонна арматура кылырларын бүүрүлгө, мичапташ оң күш-ажалыч календарында оң бирги беш чылдың бирги чымың ийле кварталы көстүп келген. (Бистик көрп).

Бистик республиканың чурттагы чоңуң хүн бүрүнүң бараалары-биле үзүк чок хандары талазы-биле Респотребсоюзтун автотранспорт бүүрүлгелериниң чылаачылары күжө-иникиниң ажалдап турарлар. Олар беш чылдың бирги кварталының планын нитиан-биле чедишкениң күүсеткен. Оң түңдөлдө үндүргөн бүүрүлгө хурал дүүн болган. Алаа тухалык чылаачыларын бирээниң П. Г. Сорokinни алаан.

Петр Романович Сорokin — Тываның эң ырак булуңуна Монгу-Тайга, Орпун, Бай-Тайга район, парже түк сөөртү турар. Ол январь-март айларда 9 муң тонна-километр оркун эртер, 37 муң тонна чүк сөөртү турган. Херек кырында хоочун таламы 11 муң 300 тонна-километр ортун, 40 тонна чүк сөөрткөнү дүүнүгү хуралга демделген.

ЧАСКЫ АЖЫЛДАР

ЛИПЕЦК. Областың ажал-агыйылар часкы ажалдаарга ажи белеткендир. Чежезөөрге, Добрян районда агрегаттарын четкелдер довулган. Чызын чажар тараалар болгаш тараа-бөбү кулагарлар Липецк облуска 80 ажал муң гектары элээр. Тарааларын өд кыска хуусаада чажып тарымын шийттирлээр.

МАЙНОП. Аңгыдең чер ажалдыгы чигир өскөлдө тарып кырыпкан. Ол культураны аңа 11,5 муң гектары тарымын, Шадерин ажал-ишчилер гектардан-на аңа-аңа 340 центнер даямдарын өстүрүп алыры телелешкен. Ол эртек чыдарын дүүрттеринден дыка бедик болуру өл.

УЛЬЯНОВСК. Володарск атты машина тудушкуну заводун чыныга ажалдап турган курстарга хай саннын механизаторларын белеткен. Шефе алган ажал-агыйылар олар эртек чымын дүүжү ажап алыра дуулаачы, 75 муң центнер тарааны бастырган. Тарылга комплекстериниң составына бө чымын муң ажал хөрайылар ажалдаар.

ЧЕБОКСАРЫ. Чувашияның картофельчилери бүтү техникасына часа белеткен алган. Картофель шөдү автономлук республикага ам барык 50 муң гектары элээр. Ол культураны тарып өстүрүп специализастан ажал-агыйылар боттарына хуулаан алган. Гектардан-на 170 центнерден аашар эвес картофельди алыр сорулганы чер ажалдыг боттарынын мурунда салган.

КИШИНЕВ. Молдавияның тарымал тоорук тарымы шөдү үшүнүң бир кезинден хөйүң—чөдөң муң гектары «Декский-63» дээр чаа сорт элээр. Ол тарылга материалын Вулаеш районун үрени ажалдыг «Гигант» долдөргө белеткен.

«Каш-Хем» хөмүр-дөш разрезиниң Чаданада участогунун ажалычын беш чылдың эгелелинде бөр 75 муң тонна хөмүр-дөш хергелекчилерге планна ажал ажал чүүрүлгө чүгүлгө. Ол чедишкениң бүүрүлгелерин мурунакчыларын аңа-аңа чеди аламын турар. Ылаңгы БөлАЗ деп күчүлүг машиналар чылаачылар даяан ажал-хөмүр-дөш хөмүр-дөш болуп, чылаачы бүүрүлгө планнын оналдарын ажал күүседир дээр шүүдүгү ажалдап турар.

РЕСПУБЛИКА ШТАВЫНЫҢ ХУРАЛЫ

В. И. Ленинниң төртүңгөн хунуңдан бөр 109 чымыңга тураскааткан коммунист субботник эрттирерин республика штавының хуралы дүүн Кызылга болуп эртен. Алаа Кызыл хоорайга коммунист субботник эрттиреринге белетке дугайында илеткел партия хооромуңун ийни секретары Б. П. Свинцов кылган.

Күш-ажылчы байырааы кызы субботникти эрттирерин бөлөөрүн алаан боттарыныкы ажал коммунист субботник эрттиреринге белетке дугайында илеткел партия хооромуңун ийни секретары Б. П. Свинцов кылган.

ДИЛЕП ТЫП ЧОРУУР

Бекен чыдар үеи. Ылчан школаларга ажалдаар кадрлар чедиршей турган. Башкы мергежияны чедир адыры-биле дыка хой оолдар, уруулар Абаканың башкы институтунче ауттанганнар. Оларның арасында Ары Шаңнаа база турган. Студент чыдар шукуур эрте берген.

Ары Байкараевич Абаканың башкы институтун аш-өүр-биле кады чедиршиктен дооскаш, төрөң Тымалаага барып ажалдаарын ол боду шилеп албаан. Чырылмышкы министрствозунун чоруткан школамынга барып ажалдай берген.

1952 чылдың август. Ол Каа-Хемниң Сары-Сеп ортумак школынга тыма дай башкылай ажалдай берген. Өөреникчилеринң башкы уюмдар, Ном-дестер, көргүзүр материалдары база чедиршес. Билең түве каа турар, Оң, биле чедирештир тыма шко- лаларга башкыларынң методикалары чедир ажалдай берген турган. Ары Байкараевич институтка турган чедир алган билин практиккага бурч ажалдаарын орадаптың турган.

Сары-Сеп школынга ажалдай турган, ол хой-ле чедиршиң үжүк-бизикче, бил- диге өөртекче. Ийн чыл болганда Ары Байкараевичиң Кара-Хаак сес чыл школының директору диге чоруткап, Танылазы өө-

реникчилер, танылазы кол- лектив, Бүдү школаның өө- рөдигеи, кичинилегеи, ажалдаарын удуруп башка- рыр манды-ла биле өзес. Директор кичиник ажалы чү- ден аар. Кара-Хаак сес чыл школында Ары Байкараевич үш чыл ажал уде директор- лаан. Ылчан башкы эш-өүр- нуң мурунуга ажалгыр, чедир- түт, негеделиг, чүтүлүгү кылдыр көстүп, суурин бүгү удут, биле чонунун хүндү- келин чаалап алган.

Турап ортумак школынга өөрөдиге эргелекчел ажал- дай турган үеи башкыга он- агай болган. Ылчан өөрө- диге-кичинилеге ажалдык школага чүтле чалгыш кичи- ний таара харылап турган. Бети дээрге кичинилер рас- пиэсезиң тургузуп алдыр бе- зиле дыка берге. Ары Байка- раевич класс удурутуктары- биле сырый харылаагыр ажалдай, кичинилерге олур- жуп, ажалы өскөпчин келер үеде билин, амдыраалга ту- ружу, аас-кежин дээп бүгү күжүн харамнамай ажал- дай келген. Ылчан Турап ор- тумак школынга өөренип турган кичилер Ары Шаң- наа башкының дугайында бо- ла сактың көрээр. Амырды- лып баябес, негеделиг, эр- тен эрте-лаа, өрай кезе-даа школының арасында турар, ууш-шалкар дург-саныгы, чон, хонг үнүгү, каала-даа шиттирилет кижил.

Ары Байкараевич Шаңнаа кайы-даа школага турган, өө- рөдиге-кичинилеге ажалы- дай аныгыда, хой-питтаның я- на-буру чүтүла ажалдыкын кылгыч келген. Кезеде-де чон-биле кады ажалдай, хой- питтени иденкейин көргүзүп чорурар. Баян-Кол ортумак школында ажалда-ла ам 15 чыл чөдө берген. Кайы-даа школага ажалдай турган, өөреникчилеринң сагыш-сет- килигче орутку доран тың алдыр мергежилдиг. Ары Байкараевич бодунун ажалында чаа чүтүлериң үргүлү дилеп тып чорурар. Школаларынң бот-тымышыр уран чүтүгү, спортту амдыралы, туржам, ялам-бүрү бөлүмөр дээп кезеде сагалып салып, ол бүгү башкыларынга доктама- мал кирерин чалгычылдыг. Уруг- лар-биле ажалдаарынң сөзү- дү-ла тышпал тышпал берген.

Ажал-херзонге сеткилен- деп бердигең башкың ар- га-дуржулазы байлак. Ол анык башкыларга арга-сүмө кадарындап кажап-даа чажам дивес. Боду база кезеде өө- ренип, амдыраалдан чыдып калбай чорурар. Уре-түпкел- диг жин ажалды дээп хотула хүндүлөдүп, шаптал-мактагы хой удаа ап келген. Ары Байкараевич — «Урус өөрө- делгезин төргөтүп» херек демдопоз эдилекчил.

М. ХАНДЫШ.

КАТАП ТУРГУСКАН ЧУРУКТАР

МОСКВА. Бүгү-россияның тоогунуң болгаш культурунун тураскаалдарын камгаалаар шитиледин делеге залында «Совет реставраторларның чаа ажалдышкыныры» деп делеге ажалдай турар.

Бурунуң өрүс уран чүтүлдүң ховар тураскаалдары — чургуларын кайгамчык мастерлери Григорий Островскийниң болгаш Ефим Честяковтуң чоокта чаа ажалтың чуруктары, Пушкил уезинин портреттери, XIX вектиң бири чар- тымында каранды болгаш акварель-биле чурал чуруктар — ол делегеде он-он ховар чуруктары көргөскө.

Ол ажалдырың хой кезин Россияның уран чуругунун И. Э. Грабарь аттыг эртем-реставрация тоунун чартымычы- ларынң хоу-биле чартып кылган. Спе- циалист-реставраторлар чүс-чүс кайгам- чык чогаалдарын катан тургузуп турар.

Солун чуруктарын, ювелир кылгаларын, үнелиг постерин, шилден кылган чүтүлдерин, буруну чуруктуң тураскаалдарын болгаш буруну эр-херек- селдерин, чедирешти ховар хевирлерин, археологтуң тып алган чүвениң «эми- тыны» мында ап турар.

Чуртун эң ууз музейлеринге үр үе дургүзүндө көргүзүп турган хой картина- ларынң ады чок турган. Оларнын автор- ларынң аттарын чурукту-реставратор- лар ажыткашар.

Совет реставраторларынң катан тур- гускан чуруктары даштыкка хой удаа делген келген.

ЧУРУКТА: «Совет реставраторларынң чаа ажалдышкыныры» делегеде кө- рүктүзериң Григорий Островскийниң ажалдары-биле танымың турар.

В. ВЕЛИКЖАНИННИң ФОТОЗУ.

СЭТА-ның фотохромикамы.

«ОЛИМПИЙЩИК»

БИСТИҢ АРАВЫСТА

Шак мындыг кийтирениң адал-биле йдегенди старт- тары деп маргалаалар эр- тин турар. Урууларынң бо спортчу оюнарның соруга- лы болза, шити билег школаларында спорт-массалыг ажалды улам йнай өскөндө, инновацион болгаш школачыларын спорт-биле доктаамал кичинилеге хавар тутары, оларны ИТО- нуң нормаларын дугаарында белеткери, оңу дугаалтыра- ры база эң эки спортчу болгаш спорт-массалыг ажалды төргөткөн школа ире- дери болур.

Маргалааның программа- лында чүтүргөн, чедир чүтү- рөгөн чыдары, мыч окта- ры, эдитри болгаш спорттуң өскө-даа хевирлери көрүн ту- рар.

Чоокта чаа Кызылға «Иле- гедин старттары» деп мар- галада бешки классыларынң арасында болуп эрген. Алаа- тоо класстарынң өөреникчи- лери кирешкен. № 15 школа- лың 5 «а», 5 «в» класстары, № 14 школының 5 «а» классы өки түнедерин көргөскөн. Олар арасы анын төтүтүн- ле боттарының арасында база катан маргалаадык, өңү соопта республика маргала- лааныга кирерин келбеге тоодарың. Хууда бирге төр- лери № 14 школының өөреникчилери Ира Лебедева биле Сергеа Лубов чаалап алганнар.

«Илегедин старттары» мар- галада уламчылап турар. И. КУЗЬМИНА. республиканың урууларынң спорт школының өөрөдиге эргелекчил.

БОЙДУС БОЛГАН КИЖИ

ЫНЧААР ААЖЫЛАП БОЛУР БЕ?

Тес-Хем районун Орукку-Шынаада Тес уунада шыктыг, хымырын, куулузуну шы- наазын дугайын дынабаан кижиле ховар деп болур. Чоокту үеде чедир-ле өй чедир болуп, лааң-шимен чок, ырым бу- луп турган. Кичиник ажалы- чының бойдука саздырынң айы-биле ол девискөр бо хүнверде хаймыны бооп, ма- шина-техника чедир, өлзөн өскөрдүшкүнери болдурган.

Херектин учуру чүдөк диге, Тес уундан ууус ажал- агынның өрге-ажытарын ба- рымдаалап, он мад чедир белеткен эргезин бооп турар. Ол черден чылдың аа рес- публиканың дөртен ажалы ажалдаары мал чеди белеткен, сизген-шириши келип турар аларга.

Чуртун болгаш респу- бликаның Конституцияларында айтыра чүдүлери, а ол ыш- каш бойдустан байлаан чөп ажалдаар, он кураларын эртер дугайында партия, ча- зактын тусай доктаал-шиг- пираерин үрээр таварылгалар ам-да барын айтыр херек. Чижээ, моңу мурнунда Тес ууну дургаар таарымчалыг шынаа черлерге эликтини тусай эргезинлер он ажал муң чедир санап турганар. Сөөлү чылдарында уш муң-даа тепнес ап артыкы каракка-ла көскү. Оң чылда- гааны чүдө болганы? Камык- тың мурнуна малга чөм белеткелеринин болгаш кам- галаарынң негеделерин кү- сеткендер анда, чыраалыг черге, серемчил чоктун үр- жууну ууз өрт хыл үген. Ол ышкаш ажал ажалын турдаа — куулузуну хой-биле көскө, оларнын чаштынып, чагалтканы, аштаным-чемпе- лер чери чок аларганда ба- за чылдаган бар. Чамлык сиг- гел беткекчилери таарымча- лыг чер тывар деп чылдаган- нап алган, машина-техника- лыг хал-турган, эликтини чымыр чедир, өлүрүп тур- ган. Оң түнелинде амалың аркан-даа болза, амдыраар аргазын дилзөн өң-

нар өскөрө жөжөр, өзгөжөр чоруктар ооп үнүп турар. База бир чижек. Беш чыл мурнунда бистин районун О. Шынааның Бежи-Ажы ол ынчаар 450 хире өндүрүшү эртер-биле өскөп салган чүдө болгай. Сөөлү үеде оларнын саны нежежиң, өскө- рө болган турунун чуртай берген. Тес уунун Сары-Бузун деп черден эргезин Кара-Булак чедир бенин 300 муң ажал олдара бары са- наакында илеретинген. Мынчанга оң саны улам-на өскөри оң көскүдүр. Ылча- ла-да бо амыттарыга кичи- ни салдыр база халап, оларнын өскөр-төрүп чери — улаары, унгары база ууз каттынып турар. Ол хамаан чөк чамлык кижилер оларны улаарын кара ажгөжөр дилеп тыныш, ургөдөр, оларын олач кылдыр өлүрүп чоруктар кө- үдзөн. Алаа тусай чөпчөзөр дилер херек болгай. Машина- трактор-биле улаарын чымыр бастыра, олач хараар кижиле тыттып турар. Күсүкү чыкшы улаа оларнын ула- ны үрөгө, чаа уа кылып ап шыаабас, мынчанга олар чүдөп олуп уужур таваржар.

ЛЮЦИЯНЫҢ ЧАБЫҢЫ. Улут- Хемниң — Жланов аттыг болгаш өскө-даа совхозтарынң Тестин О. Шынаа уунда ажалдай турган мал чедирин белеткелеринин дыка хой олодатыр уулукамы билин- шиң турар. Олар чүдө ажал айы-биле өзес, хаварн база тусай херекелер-биле он- датыр ажал турган өскө- рөн. Ортумак-биле өл-ла ажалдаарын механиза- торларын чеди муң хире рубльин өлүп уулакан бооп турар. Куулузунуң бир гектар шыаа-де олодатырны 20—30 хире улаары таваржып турар.

Утуңда айтытың ажал агылларынң уурутуктарын болгаш мал чеди белеткелери- дая моңу солгар уурутме- дур мынды чүдүлери бол- дурбаас даш кемчелери алы- ры негетинип турар. Бойдуку камгалаары, он кураларын байлакчылары — бистин кижиле бурунуну хундулуг болгаш харысала- лыг хулалгеи болупуну ба- жап-даа тутуп болбас уужурут бо.

Т. САНДАН. Тес-Хем районунң өскөтөв- ди.

АК-САЛДЫҢ ДИИҢИ

Сөгөл салды муут ак боора, оңу ууус ынчаар шолалы берген. Хары чеден аса-даа, амыкыш, омк-сергек, ары- шыраанада хуулузун чөпчөк айтып чорурар. Адамдан тайга-тады чуртут, аны- андан ачыч чорал болгаш, кылдыг кичи, чай чок ка- дында арга-арыгы чоруксар чыныг хөвөр. Хоорай чалың- дарк арымыга эртен, кезе- зек алган боар, адала сөмгү- сээр.

Бир-де катан ноябрь төңтү- зүндө парк арасында Ак-Сал ажалдай чоруп-тур. Бодунун юкка оруу-биле тоодарын оорганга чүткөтүш алап, оо- ло-бо теректер чыгып-чөпчөк баралды көрүп каап, тавар башкы ортал. Кайчаның-ла көрөгө, каралың ужула чү- бе караш дөн. Кырган кай- чаныңдан аскын азалаткып, тура дүшкөн. Кургак теректиң куу бодунда борбак кара чү- дө бар. Ак-Сал караан чола түтүлүш, дөмч бодукта ка- ра чүвени топтап көргүзсөн. Кайчар-лаа көрөгө, дилең-де кара олган. Артында куу- руун оорганда чүткөтүш- кен, хоулаңа бир-ле чүдө ту- дуп алган, оңу борбандым, дили орар мынды болган.

Ак-Сал кезежиз агаарлаш- тык ары сагасаң, чорук- каа. Бажымынга көрөгө, «оңулуң ортун олгу Олег бо олурган. Ак-Сал ам-на ажаа ажал кө- рзөң.

— Чаа, Олег, ам сөз-биле бис ийге кылдыр ажал бар анаарды. Хоораймыс пар- мында конуг чараш ачыгыш чедир конуг-тур. Оңу азырап, кым ажыра бис. Дирег дилең дилең чүдө көргөн өзөс сен. Ам көрө сен.

— Дилең че, кырган-ачай? — дилең, Олег өөрөңдөлө тура дилеп келген. — Кайда кө- рүдү?

— Паркка агаардан чораш таваржы бердим. Баштай хары карамга бүзүрөдөм. Оң топтап-топтап көрүгө, ылап-ла дилең. Кургак терек- тиң куу бодунда шошкылар олуруп алган, калып калган кара моңу хөмүрүн олур-ла. Тайгада чир чөм чок боора чөп удуз чедир келгени ол ышкылы.

— Ой, кырган-ачай! Ол дилеңи туткып, бажыңга эке- кең алымы—деп, Олег кы- рган-ачазын үсө кирген. — Ол чараш дилеңиң бажыңга маңап турган-ла. Мында чөм бар, чыгып-дыр. Бис оң-биле ойнай бис.

— Ээ, Олег, мычак болбас! — деп, демкизи Ак-Сал сур- гаан. — Арга-арыга өскөн амытанын туткып бөр эккөр боор бе. Оң оран-тураа арыг ол-дур. Ол ажаа чурт- тал, оңу каастаар уужурут. Оңу тудуп болбас! Ташкы- кан черинге турап.

— А тудуп албас болза, бис оңу катан айыраар бис, кы- рган-ачай? Дилеңиң бистен коргар, дөсөр-ле мына.

— Акыра-ай! — деп, Ак- Сал ажаа харылаан. — Ында арга-ла бар. Ол дилеңи эртен сөзүң көргөдөр мен. Эртең эртенке чөм алпарың көрө бис.

— А дилең чүпү чырып, кырган-ачай? Шонолад конфе- та чыр бе? — деп, Олег айтыр- ган.

— Оңу конфетасы-даа чыр. Оңу адыс чөм тоорук, көңү- гү. Ылачаалак, прятки, че- чене, хлеб-даа берсе, до- мей-де амырап чыр.

Эртенде Ак-Сал ирей Олкетти эдерткен, бир хал тоорук сыйы, куралдан кван санва, хлеб, прятки ап алган, чорупкан.

Дилеңиң конугула үн- мөз болган. Ак-Сал долган- дыр не көзүн көргөн, мычар болгөн. Дилеңиң мурунда

Уланчымы. Төңтүзү «Кижиле болгаш бойду» бу- лунун дараазында

А. Априң «ЧЕМНИКСИЛ БЕРДИН БЕ?» деп фототөдү.

ГДР-ның Гаала хоорайда университеттин биолог эр- тенерин салбырынң чы- ган коллективин — 20,000 чурга. Савериң мурунунда — эң солун 2 экемшар. Шла савара бичи туурга — куб- ның үе күншакың туурга- ды-дыр. А шагда-ла өлгөн малгаскар стрөетуң туурга- лың карынды ишкери — 8 дитр, азы ласавын 148 чүр- гаамга деп.

Кымыл. Шетвейн-Кравченко куудумчуу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 2-24-83 редакторун ораалчызымы 2-35-24, 2-31-75, 2-31-75, 2-31-75, секретарымы 2-23-35 партияны ажалдаар болгаш чуртуң килдестерин 2-37-13, ораалада харысалагы секретарымы 2-23-35, секретарымы 2-21-47, сөзүгү кылдырын 2-22-84, чааа колданыш 2-41-27, кылдыны 2-31-75, куугура колданыш 2-23-54, савар ажа-агы колданыш 2-21-47, сөзүгү кылдырын 2-22-84, чааа колданыш 2-41-27, информация колданыш 2-20-80, корректорларымы 2-27-41, бухгалтерларымы 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефоны доктаар.

Тираж 17048. Чалгы № 985. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР. TC-00677.